

Важливість профілактичних щеплень в житті дитини.

Інфекційні хвороби небезпечні своїми ускладненнями, що можуть призвести до інвалідності, а деякі — навіть до смерті. Інфекційні хвороби, від яких (або від тяжких ускладнень яких) можна захиститися за допомогою імунізації, передаються від інфікованої особи до здорової, як правило, повітряно-крапельним шляхом.

Імунізація (за визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я) — це процес, завдяки якому людина набуває **іmunітет**, або стає несприйнятливою до інфекційної хвороби, і який зазвичай здійснюється шляхом введення вакцини.

До інфекцій, яким можна запобігти щепленнями, належать: кашлюк, дифтерія, правець, поліомієліт, кір, епідемічний паротит, краснуха, гепатит В, гемофільна інфекція, пневмококова інфекція, менінгококова інфекція, ротавірусна інфекція, вітряна віспа, гепатит А, папіломавірусна інфекція та інші.

Вакцини стимулюють власну імунну систему організму до захисту людини від відповідної інфекції або хвороби.

Вакцинація має на меті захистити організм від інфекції, запобігти важкому перебігу та появі ускладнень від неї.

Дитина, яка не отримала щеплення проти тих чи інших інфекцій, наражається на великий ризик захворіти, особливо якщо таких дітей стає з року в рік більше.

Застосування вакцин знижує вірогідність поширення відповідних інфекцій у сотні разів. На сьогоднішній день альтернатив вакцинації з метою профілактики захворювання на відповідні інфекції немає.

Ризик поширення захворювань серед дітей, які не отримали щеплення, значно вищий, ніж у захищених шляхом вакцинації.

Інфекційні захворювання з давніх часів були великим лихом для людства. Епідемії частіше забирали життя людей і у більших кількостях, ніж війни та стихійні лиха. Протягом багатьох сторіч лікарі та вчені говорять про необхідність не скільки лікувати, а скільки попереджати захворювання. Але людство навіть не могло уявити ті успіхи, які забезпечують профілактичні щеплення. Завдяки вакцинації у світі врятували мільйони людських життів. Інфекції, що мали широке розповсюдження, стали керованими.

Щоб з'ясувати, чи потрібна сьогодні вакцинація, що вона дала людству, необхідно відповісти на три головних питання:

- які жертви приносило людство на алтар інфекційних захворювань до введення вакцин?
- що ми маємо сьогодні з інфекційних хвороб?
- що чекає людство у випадку відсутності вакцинації?

Найбільш демонстративний досвід боротьби із натуральною віспою –інфекцією, що забрала життя багатьох людей. Так у Європі в 17 сторіччі тільки від віспи померло 60 млн людей. Ті, що вижили, залишилися жити із тяжкими ускладненнями, що призвели до повної втрати працездатності. І тільки завдяки вакцинації у всьому світі у 80-х роках ліквідовано натуральну віспу.

Яскравим прикладом ефективності вакцинації являється також щеплення проти дифтерії. В довакцинальний період в нашій країні хворіло на дифтерію від 40 до 80 тис. дітей щорічно. Смертність складала майже 50 %, тобто помирала кожна друга захворіла дитина. У 1932 р. розпочато масову імунізацію проти захворювання і вже в 50-х роках 20 ст. захворюваність знизилася в 6 разів і продовжувала знижуватись. У 80-х роках з'явилася інформація, що вже все добре і щеплення скоріше не потрібні, ніж корисні. Лікарі-педіатри скоротили кількість щеплень, батьки відмовлялися від вакцинації дітей, дорослих майже не щеплювали, але наслідки не змусили себе довго чекати. У 1991 р. захворюваність на дифтерію зросла в 50 разів, було зареєстровано понад 17 тис. випадків захворювання, із них 3 тис. серед дітей. Згідно з даними ВООЗ, в Україні від дифтерії помирає 10% хворих. Щоб зупинити епідемію дифтерії, почали

знову масову імунізацію дорослих і провели додаткове щеплення дітям. І тільки завдяки таким діям, захворюваність на дифтерію не реєструвалася.

Отже, якщо припинити проведення щеплень проти дифтерії, то захворювання знову може спалахнути.

Не менш вагомо вплинула імунізація на захворюваність такою небезпечною інфекцією, як правець (столбняк), який відомий людству понад 2500 років. Правець протягом всієї історії був постійним і негатовним супутником війни. Але виникав він не тільки внаслідок військового травматизму, а й у мирний час – ця інфекція забирала тисячі людських життів. Перебіг хвороби надзвичайно тяжкий, і кожен другий помирав. Лише вакцинація дозволила перемогти цю небезпечну хворобу, щорічно зберігає життя більш ніж 500 тис. людей і є надійним методом попередження цього захворювання. Тому тільки некомпетентні люди можуть заперечувати необхідність щеплень.

Кір – це інфекція, яка до 60-х років минулого століття була однією з найбільш розповсюджених у Європі. Протягом життя майже кожен хворів на кір.

В Україні протягом 15 років з початку 20 ст. від кору померло близько 500 тис. дітей. Причиною смерті були ускладнення у вигляді пневмонії. З початку введення вакцинації проти кору в Україні пройшло понад 50 років, за цей час захворюваність зменшилась у 100 разів. Знову ситуація складалася так як із дифтерією: байдужість батьків і лікарів, недоліки в проведенні вакцинації і навіть рекомендації, що щеплення можна не проводити – результат не змусив себе довго чекати – в 2001 році захворюваність зросла у 20 разів, а в 2006 р. – ще більше. В Україні захворіло на кір тільки в 2006 р 42124 особи, померло 20 дітей. Основною причиною епідемічного підйому кору було збільшення кількості невакцинованих осіб.

Ще одна інфекція, доцільність щеплень проти якої важко заперечувати, це коклюш – бактеріальна інфекція, що передається повітряно-крапельним шляхом. Кашлюк особливо небезпечний для дітей віком до 2-х років. По рівню захворюваності коклюш поступався лише кору. Захворюваність в Україні у довакцинальний

період складала понад 100 тис дітей на рік. Завдяки імунопрофілактиці щорічно в світі попереджена захворювання 5 млн дітей та 760 тис смертей від цієї інфекції. Після введення масової імунізації у 1963 році кількість хворих зменшилась в 200 разів.

Поліомієліт, або дитячий параліч – тяжке інфекційне захворювання, що супроводжується ураженням нервової системи і розвитком паралічу. В середині минулого сторіччя епідемія поліомієліту мала місце в 70 країнах світу. В Україні за період 1954-1958 рр. захворіло на поліомієліт 15 тис. дітей, значна частина яких залишилася інвалідами. Після застосування вакцин захворюваність знизилась, і в 2002 р. Україна в складі Європейського регіону отримала статус території, вільної від поліомієліту. Але ВООЗ не відмінила вакцинацію, що пов'язано з циркуляцією збудника в інших регіонах світу і збереженням небезпеки захворювання.

Яскравим прикладом ефективності вакцинації є щеплення проти епідемічного паротиту («свинка»). У 90-х роках в зв'язку з недостатньою кількістю отриманої вакцини не всі діти були щеплені. В результаті рівень захворюваності зріс більш ніж у 10 разів, а знизився лише після введення додаткового щеплення дітям 6 річного віку. Щорічно реєструвалося до 200 випадків захворювання на епідпаротит:

1990 р. - 24 випадки;

1991 р. - 167 випадків.

Завдяки імунізації захворюваність з 1991 по 2003 рік зменшилась у 10 разів, а після введення додаткового щеплення дітям шести років проти кору, паротиту, краснухи в районі з 2003 року не зареєстровано жодного випадку захворювання епідемічним паротитом.

З кожним роком в країні з'являється все більше багатокomпонентних вакцин, тобто, коли за рахунок однієї вакцини діти захищаються від трьох і навіть шести інфекційних захворювань.

Згідно з наказом МОЗ України №595 від 16.09.2011 р. «Про порядок проведення профілактичних щеплень в Україні», на сьогодні визначні 10 інфекцій, проти яких щеплення в Україні є

обов'язковими, а саме: туберкульозу, гепатиту В, дифтерії, кашлюка, правця, кору, паротиту, краснухи, поліомієліту та гемофільної інфекції.

В усьому світі дітям проводять щеплення. За даними ВООЗ, зараз вакцинацією охоплено більш ніж 80 % дітей світу.

Жодна країна світу не відмовляється від імунопрофілактики, страхуючи себе від епідемій. Щеплення – необхідні. Відмовляючись робити дітям щеплення, батьки ризикують здоров'ям своїх малюків.

Немає більшої трагедії, ніж втрата життя дитини через хворобу, яку можна було попередити простим щепленням. Для проведення щеплень звертайтеся до вашого педіатра.

Досягнення вакцинації

Щороку завдяки щепленням у світі вдається зберегти 2,5 млн дитячих життів. Ось кілька фактів про досягнення вакцинації:

- завдяки вакцинації людство перемогло натуральну віспу;
- захворюваність на поліомієліт знизилася на 99%, ще трохи й людство назавжди знищить цю страшну хворобу;
- знизився рівень захворюваності на правець, дифтерію, кашлюк, краснуху, захворюваність менінгітами, раком печінки;
- глобальна смертність від кору знизилася на 75%;
- знизилася щорічна смертність від правця новонароджених більш ніж у 13 разів.

Колективний імунітет

Охоплення вакцинацією на рівні 95% населення країни дає можливість забезпечити повноцінний захист населення від спалахів та епідемій інфекційних хвороб, яким можна запобігти щепленнями, — це називається **колективним імунітетом**. У разі

зниження популяційного імунітету рівень захворюваності на інфекції, проти яких здійснюють вакцинацію, зростає.

ВООЗ застерігає, що якщо рівень охоплення населення країни щепленнями падає на кілька % це створює сприятливі умови для поширення інфекційних хвороб, що нижчий колективний імунітет, то вище шанс виникнення спалахів та епідемій.

Календар щеплень

В різних країнах до Національного календаря щеплень включені різні інфекційні хвороби, для запобігання яких проводиться вакцинація. Перелік цих хвороб залежить від рівня інфекційної захворюваності в країні, фінансових можливостей, доведених наукою доказів, щодо доцільності та ефективності вакцин, рекомендацій фахівців тощо.

Вакцинація в Україні проводиться у відповідності до Календаря щеплень, який розроблено з урахуванням міжнародного досвіду, і на сьогодні, за умови його дотримання, він є найоптимальнішим для забезпечення повноцінного імунітету.

Профілактичні щеплення населенню в Україні здійснюють відповідно до [Наказу Міністерства охорони здоров'я України від 11.08.2014 № 551 «Про удосконалення проведення профілактичних щеплень в Україні»](#). Цим наказом затверджено Календар щеплень, який визначає зокрема:

- перелік та порядок здійснення щеплень;
- порядок вакцинації дітей з порушеним графіком щеплень;
- порядок щеплення осіб з особливостями стану здоров'я;
- рекомендовані щеплення тощо.

У цьому Календарі основні терміни вжито в таких значеннях:

- **вакцинація (щеплення, імунізація)** — створення штучного імунітету в людини до певних інфекційних хвороб шляхом введення вакцини, анатоксину чи імуноглобуліну;

- **первинний вакцинальний комплекс** — курс профілактичних щеплень, необхідний для створення базового імунітету проти певних інфекційних хвороб;
- **ревакцинація** — повторне введення вакцини чи анатоксину з метою підтримання штучного імунітету в людини до певних інфекційних хвороб.

ПОРАДИ БАТЬКАМ ЩОДО ПІДГОТОВКИ МАЛЮКА ДО ВАКЦИНАЦІЇ

Щоб вакцинація відбулась успішно, батькам потрібно:

1. Насамперед відвідати лікаря, що спостерігає дитину, аби впевнитись, що малюк повністю здоровий.
2. Можливо педіатр вирішить проконсультувати малюка у невролога, імунолога, або скласти індивідуальний план імунізації.
3. Для повноти інформації мамі потрібно спостерігати за дитиною декілька днів до щеплення, звернути увагу на її сон, настрій, апетит, стілець, температуру тіла тощо. Наприклад, якщо протягом цього часу батьки відмічатимуть неспокійний сон, поганий апетит, зміни у випорожненнях свого немовляти, то щеплення слід трохи відстрочити.
4. В день запланованої вакцинації не слід вводити нові продукти харчування, а якщо дитина на грудному вигодовуванні, матері потрібно відмовитись від прийому «нових» продуктів.
5. Потрібно намагатись обмежити контакт з хворими дітьми, аби запобігти захворюванню на респіраторні інфекції.
6. Свою домашню аптечку необхідно поповнити жарознижуючими засобами.

Більшість батьків, відмовляючись від щеплень, мотивують свої дії страхом перед ускладненням вакцинації. Але ми забуваємо, що небезпечними можуть бути будь-які медикаменти та і продукти харчування також, але ця небезпека є мінімальною, особливо в порівнянні з небезпекою самого захворювання.